

Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo.

20
200801374-28

Oslo, 18. mars 2009
Jnr. 21/09

Høringsuttalelse om forslag til endring i lov om Statens Pensjonskasse og enkelte andre lover, datert 19.12. 2008.

Generelt.

Vi har i den senere tid merket oss en, etter vår oppfatning, uheldig tendens til å flytte avgjørelser i viktige prinsipielle spørsmål bort fra Storting, Regjering, styre o.s.v. og over til administrative organer, utenfor vanlig konstitusjonell kontroll. Det tilsendte forslag er ikke noe unntak fra denne utvikling, der den lovbestemte representanten for medlemmene i Pensjonskassens styre er koblet ut..

2.1 Forslagene om endring i lov om Statens Pensjonskasse.

Vi mener at viktige, generelle og prinsipielle spørsmål om medlemmenes og pensjonistenes rettigheter og plikter bør forelegges, og behandles, av Pensjonskassens styre. Dette bør fremgå av loven. Videre mener vi at både medlemmene og pensjonistene, som utgjør tallmessig meget store grupper, bør ha en lovbestemt representasjon i styret.. Det er også vår oppfatning av Pensjonskassens årlige Beretning bør foreligge i papirformat.

2.2, 2.3 og 2.4.

Vi har ikke merknader til disse punktene.

2.5. Likebehandling av enker og enkemenn.

2.5.1. a.

Vi mener at denne "særordningen" for en del kvinner ikke kan oppheves, uten at man forgriper seg på etablerte, opparbeidede rettigheter. Vi minner i denne forbindelse om vurderingen i 1976. Denne gikk som kjent ut på at pensjonsrettighetene i Statens Pensjonskasse er en del av forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og dette forholdet ble omtalt som et "kontraktlignende forhold." Synspunktet som ble lagt til grunn den gang var at staten kan ikke ved ny lovgivning gripe inn i eksisterende kontrakter.

Overgangsbestemmelsene ble utformet i samsvar med dette, og det har vært praktisert på riktig måte hele tiden, og gjelder fortsatt.. Vårt synspunkt på dette kan vi uttrykke slik: En opptjent statspensjon er en grunnlovsbeskyttet rettighet som ikke kan reduseres, eller falle bort, uten full erstatning, jfr. den kjente, enstemmige plenumsdommen i Høyesterett i 1962. Hvis departementet er uenig i vår vurdering her, bør dette signaliseres snarest og i klartekst.

2.5.2. og 2.5.3.

Vi har ingen bemerkninger til beskrivelsene her.

SENIORSÅKEN

The Norwegian Senior Citizen Association

2.5.4.

Vi mener at beskrivelsen i sitatet fra NOU 1995: 29 ikke gir en fullgod utdypning av saken. Vi mener bl. a. at beskrivelsen her er unødig kronglete, delvis feil eller villedende og delvis ufullstendig. Vi mener at en riktig samordning må legge til grunn følgende punkter:

Pkt. 1.

Samordning krever hjemmel i lov (samordningsloven). Det er ingen andre enn Stortinget som har lovgivende myndighet.

Pkt. 2.

Samordningsloven, slik den ble utformet i 1989 gir ikke hjemmel for å samordne med ytelser tjent opp av forskjellige personer.

Pkt. 3.

I den kjente, enstemmige plenumsdommen i Høyesterett i 1962 ble status for en pensjon fra Statens Pensjonskasse vurdert. Høyesterett la til grunn at en slik pensjon er en "økonomisk særrett," og en reduksjon av en slik pensjon i form av et samordningsfradrag krever full erstatning i den ytelsen det er lov å samordne med. Vi viser her også til den utførlige utredning av dette utarbeidet av professor Asbjørn Kjørstad og tatt inn som bilag 4 i Trygdefinansieringsutvalgets innstilling fra 1984.

Hvis departementet mener at noen av disse 3 punktene kan fravikes, bør dette signaliseres og begrunnes. M.h.t. til notatets lange sitat fra NOU 1995: 29 side 10 – 13, vil vi bemerke: Noe av det viktigste i denne forbindelse er dessverre utelatt. På side 219, sp. 1 står det bl.a.: "*De problemer som senere beskrives..... skyldes at samordningsfradragene delvis beregnes uavhengig av den tilleggs pensjon som kommer til utbetaling.*" Vi viser også til Norsk Pensjonistforbunds brev av 31.7. 2003 til Pensjonskommissjonen, tatt inn bl. a. som bilag nr. 3 i et hefte, utgitt av nevnte forbund i juli 2004, med tittelen: Modernisert folketrygd – bærekraftig pensjonssystem? Eller Norgeshistoriens største ran? Dette brevet med en meget betydningsfull og fundamental problemstilling er, oss bekjent, hittil ikke besvart, verken av Pensjonskommissjonen eller fagdepartementet. Det er ikke tillitsvekkende. Hvis pkt. 3 ovenfor skal respekteres, må det være en selvfølge at erstatningsbeløpet må "komme til utbetaling." I den grad dette ikke skjer, er det et overgrep på opptjente, grunnlovsbeskyttede rettigheter.

Vi mener at oppkonstruerte begreper, uten brukbare definisjoner og uten basis i loven, som f. eks. "parallellitetsprinsippet" og "fridelsløsningen" er mer egnet til å villed og forvirre enn å klargjøre. Hvis det førstnevnte skal inneholde noe annet enn pkt. 2 ovenfor og sistnevnte noe annet enn pkt. 2 og 3, bør vi få en redegjørelse for det. M.h.t. mangelfull beskrivelse av viktige forhold, vil vi supplere med følgende:

I den kjente Bjøraanesset-saken i 1989 konkluderte Eidsivating lagmannsrett med at fagdepartementet hadde feiltolket og feilpraktisert samordningsloven helt siden 1967. Riksrevisjonen og et enstemmig Storting var enig og sørget for etterbetaling tilbake til 1.1. 1977. Det som visse etterlatte var blitt snytt for i perioden 1.1. 1967 – 1.1. 1977 ble vurdert som foreldet og aldri rettet opp. Fagdepartementet likte naturlig nok ikke dette, men måtte bøye seg for det som er beskrevet i pkt. 2 ovenfor. Fagdepartementet klarte å innføre en ny feil i 1989, med brudd på pkt. 3, og striden fortsatte. Daværende statsråd Frogn-Sellæg fikk problemet i fanget, og sendte saken over til daværende sorenskriver Flaaten, og ba om en utredning. I en grundig utredning fastslo han at dette har vært feil helt siden 1.1. 1967. Riksrevisjonen og et enstemmig Storting var enig, og vi fikk en ny runde med lovendring i

1992 og etterbetaling tilbake til 1.10. 1976. Stortinget var den gang oppmerksom på at det gjensto en restgruppe, og dette ble overlatt til fagdepartementet å rydde opp i ved forskrift. Denne opprydningen har ennå ikke funnet sted og den omtalte forskrift er ikke gitt. Det som fortsatt skjer for denne restgruppen har mange omtalt som "negativ effekt." Det som skjer, for de som rammes, går ut på at jo mer det tjenes opp i folketrygdsystemet, jo mindre blir samlet pensjon etter samordning. Det kan også beskrives slik: Det settes inn større samordningsfradrag enn det som utbetales i form av tilleggspensjon i folketrygden, og det oppstår derved et tap. Fagdepartementet har prestert mange lite vellykkede forsøk på å bortforklare realiteten i saken. Det er egentlig et brudd på pkt. 3 ovenfor. Hvis det ble ytet "full erstatning," ville det ikke oppstå noe tap. Vi mener at behandlingen av denne saken har bidratt til å svekke tilliten til forvaltningen, spesielt Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

2.5.5.

a. Avsnittet avsluttes med at samordningsfradraget skal være "55 % av avdødes opptjening." Dette er for upresist. Hva er "opptjening" ? Etter vårt syn kan man bare samordne med ytelser som utbetales til pensjonisten. Hvis departementet er uenig i dette, bør det sies klart i fra, og begrunnes, jfr. kravet om full erstatning.

2.5.6.

De oppførte eksemplene er ufullstendige. Det mangler spesifisering for grunnlaget for beregningene. "Folketrygd" må spesifiseres i grunnpensjon og tilleggspensjon/sært tillegg, da alle disse har forskjellige regler for samordning med statspensjonen. Når en pensjon ikke kan behøvsprøves mot mottakerens lønn, har det liten relevans å summere pensjon og lønn. Vi mener disse eksemplene er mer villedende enn veiledende. Vi kan supplere med et eksempel som vi synes mangler, og vi håper det ikke er en bevisst forsømmelse fra departementets side:

En ektemann var privatansatt i hele yrkeslivet. Han hadde en hustru som var ansatt i stat/kommune med lav lønn. Hun hadde et pensjonsgrunnlag på kr. 200 000 etter dagens satser, og en medlemstid på 30 år. Da hun døde, fikk enkemannen en enkemannspensjon etter henne på kr. 6 600 pr. mnd. Denne pensjonen er behøvsprøvet mot arbeidsinntekt og egen tjenestepensjon. Da enkemannen ikke hadde noen av delene, ble behøvsprøvingen ikke effektiv. Etter samordning med folketrygdens grunnpensjon ble pensjonen redusert med kr. 4 391 pr. mnd. Nå var det bare kr. 2 209 igjen av pensjonen. Fra folketrygden hadde enkemannen en tilleggspensjon, der 100 % av egenopptjent tilleggspensjon var større enn 55 % av summen av det de 2 ektefellene hadde tjent opp. Det ble derfor ingen utbetaling av etterlatteytelser i folketrygden. Det var m.a.o. ingen utbetaling av ytelser som det er lov til å samordne med. Fagdepartementet er oppfinnsom. De mener seg berettiget til å "samordne" med en ytelse som ikke finnes, og vips har de fjernet hele enkemannspensjonen på kr. 2 209 pr. mnd. uten noen erstatning i tilsvarende ytelse. Departementet bør vurdere, på forsvarlig måte, denne form for samordning.

2.5.8. Departementets forslag.

Før folketrygden ble innført i 1967 sendte fagdepartementet ut en brosjyre til alle norske husstander med orientering om den nye pensjonsordningen. Det ble her presisert at folketrygden kan sammenlignes med en "forsikringsordning" med rettigheter og plikter for begge parter. Vi viser også til vår kommentar under 2.5.1.a ovenfor om "kontraktlignende forhold."

I forbindelse med pensjonsreformen har det gjentatte ganger, også fra statsministeren, vært fremholdt med styrke at et pensjonssystem må være "forutsigbart." Vi er enig i dette. Et

pensjonssystem er en meget langsiktig sak, og hvis det skal fungere på riktig måte, må det være pålitelig, d.v.s. pensjonsløfter må holdes, det må være noe vi har grunn til å stole på. Dette oppfatter vi som elementære krav til et hvert pensjonssystem.

På både praktisk og prinsipielt grunnlag går vi bestemt i mot forslaget om å kutte bort eksisterende pensjonsrettigheter. Forsøk på argument om at det kan være tid til å "tilpasse seg de nye reglene" holder ikke.

Det er to parter i et pensjonsforhold, jfr. "kontrakt"-begrepet ovenfor. Hvis den ene part, ensidig, mener seg berettiget til å endre spillereglene underveis, hva så? Er dette noe den andre part har grunn til å stole på? Hvis en slik mentalitet skulle slå igjennom, vil det dukke opp flere spørsmål om kvaliteten og påliteligheten av ordningen. Hvem kan, i så fall, forutsi hva politikerne kan finne på å bestemme i 2020, 2030? Dette med forutsigbarhet kan ikke bare bli talemåter. Vi mener at alle som går inn for forutsigbarhet og pålitelighet må gå i mot alle forslag om å kutte bort, uten erstatning, allerede opparbeidede pensjonsrettigheter.

På side 17 og 18 i notatet står det at "Enkepensjoner er som oftest ikke lenger eneste framtidige inntekt for dem som blir enker." Dette er nok riktig, men likevel helt bak mål. En enkepensjon, som pensjonsforsikring, er en delvis erstatning for økonomisk tap i forbindelse med tap av ektefelle. Vi har oppfattet det som en rettighet. Vi mener departementets forslag må forstås som et forsøk på en snikinnføring av behovsprøving av en rettighet som etter dagens lovgivning ikke kan behovsprøves. Vår innvending her står meget sentralt i spørsmålet om vordende pensjonister har grunnlag for å stole på at pensjonsordningen vil holde sine pensjonsløfter. Hvis departementet mener at en ytelse etter lov om Statens Pensjonskasse ikke har den status som den kjente, enstemmige plenumsdommen i Høyesterett i 1962 la til grunn, bør dette uttrykkes i klartekst.

Vi ønsker også å ta opp temaer som ikke har kommet med i høringsnotatet.

Vi synes departementet er meget sent ute med ajourføring av loven om pensjonsordning for statsråder. Dette reiser spørsmålet om administrasjonen er god nok. Vi viser også til det siste halvårs mange mediaoppslag om administrasjonen av stortingspensjonene og kunnskapsnivået hos aktive og pensjonerte stortingsrepresentanter på pensjonsområdet.

Lov om pensjonsordning for statsråder definerer pensjon etter 3 års medlemstid o.s.v. Etter samordningslovens § 6 gis det likevel rett til pensjon også etter 1 eller 2 års medlemstid, på visse vilkår. Størrelsen på slik pensjon burde defineres i pensjonsloven. Etter det vi kjenner til, er dette ennå ikke ordnet. Mangel på administrativ oppfølging?

Siden år 2000 har vi hatt 3 grupper med forskjellige regler for enke-/enkemannspensjoner i Statens Pensjonskasse. Dette dreier seg om

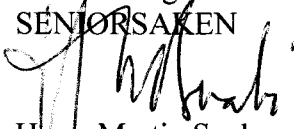
- a) Det som notatet kaller "særordningen," en villedende og feilaktig betegnelse for bruttoytelse uten behovsprøving,
- b) Bruttoytelse med behovsprøving og
- c) Nettoordning.

Som kjent kan en person ha tjent opp pensjonsrettigheter både etter stortingsordningen, statsrådsordningen og Statens Pensjonskasse, for å nevne noe. En slik person kan etterlate seg f. eks. en enke med enkerettigheter både etter a) og c). Så langt vi kjenner samordningsreglene er det ennå ikke klarlagt hvordan to slike pensjoner skal samordnes innbyrdes, før de eventuelt skal samordnes med folketrygdens ytelser. Dreier det seg også her om mangelfull administrativ oppfølging?

I Statens Pensjonskasse og kommunale ordninger har det aldri vært koblinger mellom alderspensjon og arbeidslønn i privat sektor, uavhengig av lønnens størrelse. Hvis pensjonisten oppebærer lønn i stat/kommune, og arbeidstiden er minst 14 timer pr. uke, reduseres pensjonen etter visse regler, likevel ikke reduksjon hvis det dreier seg om "pensjonistavlønning." Disse koblingene av alderspensjon og lønn i stat/kommune har neppe ført til nevneverdige besparelser på pensjonsbudsjettene. Derimot har det etter vår erfaring skapt mye kluss og ergrelser, med til dels krav om tilbakebetalinger for flere år. Det er, så langt vi kjenner saken, ikke bygget opp administrasjonsrutiner som fanger opp slike tilfeller i tide. Vi mener lov- og regelverket i stat og kommune bør ajourføres på dette punkt, på linje med det som nå ser ut til å bli gjennomført i folketrygden. Vi vil derfor foreslå at loven om Statens Pensjonskasse endres slik:

Fra aldersgrensen for stillingen er nådd, eller pensjonisten har nådd alder 67 år, skal alderspensjonen ikke reduseres på grunn av arbeidsinntekt.

Med vennlig hilsen
SENIØRSAKEN

Harry Martin Svabø
styreleder